

ση; Με ποιες μορφές εκδηλώνονται και πού είναι τα όριά τους; Τι είναι τυχαίο και τι εσκεμμένο, τι συμβατική ομοιότητα και τι συνειδητή (υποσυνειδητή) μίμηση ή χρήση; Σ' αυτό το είδος μελετημάτων της μεθοδολογίας των προσληπτικών διαδικασιών στο νεοελληνικό θέατρο, (αλλά και στη λογοτεχνία), βρισκόμαστε ακόμα κάπως στην αρχή και δεν υπάρχουν γενικά αποδεκτές αποφάνσεις. Ίσως όμως πρέπει να αντισταθούμε ως ένα βαθμό στον πειρασμό, που προσφέρει κάποια (μετα)μοντέρνα τάση και μόδα προς τη «συγκριτομανία» και διατρέχουμε τον κίνδυνο να μείνουμε στο τέλος μόνο με διακεείμενα χωρίς κείμενα πια;

Έτσι η μελέτη του Δ. Τσατσούλη έχει και τη μεθοδολογική σημασία της, ως μια πιλοτική εργασία που προκαλεί μια συζήτηση, και το γεγονός, ότι με μερικά παραδείγματα μπορώ εν πρώτους να συμφωνήσω ενώ με άλλα διατηρώ επιφυλάξεις, να είναι ένα γεγονός πιο πολύτιμο από την κατ' αρχήν συμφωνία σε όλα, γιατί δημιουργεί ακριβώς το διάλογο· οι διαφωνίες πάντα προωθούν τη γνώση περισσότερο παρά οι καθησυχαστικές συμφωνίες, που απλώς ενισχύουν ένα αροραγές (συνδικαλιστικό) μέτωπο των ειδικών και απόψεις αυθεντίας, που δεν επιδέχονται αμφισβήτηση από καμιά πλευρά. Και αυτό ισχύει ακόμα περισσότερο στον καθαρά αισθητικό τομέα και σ' ένα γνωστικό πεδίο, όπου ο καθένας (ή και κανένας) δεν έχει εκ των προτέρων δίκαιο, και κάθε άποψη έχει την ίδια σημασία και αξία όπως η άλλη. Για την τεκμηρίωση των επιμέρους επιφυλάξεών μου όμως χρειάζεται περισσότερο χώρος απ' ό,τι μπορώ να διαθέσω στο σημείο αυτό. Ο Τσατσούλης πάντως με τη μονογραφία αυτή προώθησε την προβληματική της πρόσληψης στο νεοελληνικό θέατρο σ' ένα επίπεδο, στο οποίο καμιά προηγούμενη μελέτη δεν έχει φτάσει, και δεν φαίνεται να είναι τελείως τυχαίο, πως το επίτευγμα αυτό συσχετίζεται με το δραματικό έργο του Καμπανέλλη, το οποίο διακρίνεται από πολλαπλές γόνιμες επαφές με τους κλασικούς του μοντέρνου δράματος, αλλά αυτές περνούν πάντα από ένα πολύ ισχυρό προσωπικό φίλτρο και οδηγούν σε νέες συνθέσεις καθαρά προσωπικές.

ΒΑΛΠΕΡ ΠΟΥΧΝΕΡ

MICHAEL MESCHKE

Το θέατρο στ' ακροδάχτυλα, μετάφραση Μαργαρίτα Κουλεντιανού, εισαγωγή – επιμέλεια – επίμετρο Αντιγόνη Παρούση, Αθήνα Τυπωθήτω 2004, σσ. 295, 27 εικ., ISBN 960-402-149-4.

Πρόκειται για την αυτοβιογραφία του Γερμανού μαριονετίστα Michael Meschke, που μεγάλωσε στη Σουηδία κι έγινε ο ιδρυτής του γνωστού «Μαριονέτεατρν» (1958-1998) και είχε ιδιαίτερες σχέσεις με την Ελλάδα, όπου ήταν και ένα από τα ιδρυτικά μέλη του ελληνικού UNIMA, της ένωσης των κουνκλοπαχτιών. Η αυτοβιογραφία αυτή δεν είναι μόνο ενδιαφέρουσα για τα πραγματολογικά της στοιχεία, αλλά είναι γραμμένη και με βrio και σοφία, συγκινητική απολογία μιας δραστηριότητας ζωής σε προχωρημένη ηλικία, γεμάτη από καλλιτεχνικούς και φιλοσοφικούς προβληματισμούς. Ο συγγρ. γράφει ειδικό πρόλογο για την ελληνική έκδοση (σσ. 13 εξ.), ενώ τον πρόλογο του τόμου συντάσσει ο Jacques Lang (σσ. 15 εξ.). Η «Εισαγωγή στην ελληνική έκδοση. Ο μαριονετίστας του 20ού αιώνα» (σσ. 17 εξ.) συντάσσεται από την Αντιγόνη Παρούση, η οποία εξάγει την προσωπικότητα του συγγρ. και προσδιορίζει τη θέση του και την προσφορά του στο μοντέρνο κουνκλοθέατρο σε παγκόσμια κλίμακα, που ανέβασε την τέχνη της μαριονέ-

τας σ' ένα αξιολήγλυτο επίπεδο. Και ύστερα ξεκινάει η αυτοβιογραφική αφήγηση του ίδιου: παιδικά χρόνια (σ. 30 εξ.), προσφυγιά στη Σουηδία (σ. 35 εξ.), Σχολείο στη Στοκχόλμη (σ. 46 εξ.), ταξίδια (σ. 51 εξ.) κτλ. Ο Μέσκη είναι από τους πιο πολυταξιδεμένους θεατρανθρώπους σε Ανατολή και Δύση, Βορά και Νότο. Περιγράφει τις συναντήσεις του με σημαντικούς θεατρανθρώπους, κουκλοπαίχτες και παντομίμους, την ίδρυση του «Μαριονέτατερν», τα ταξίδια του, τις οικογενειακές του δυσκολίες, τις δημιουργίες παραστάσεων για παιδιά και μεγάλους, τις σχέσεις με τους συνεργάτες του. Ανάμεσα στα αυτοβιογραφικά κεφάλαια, όπου υπάρχει και ένα για την παραιώνη του στην Ύδρα, όπου έζησε και την πτώση της δικτατορίας, υπάρχουν και κεφάλαια αισθητικού δοκιμίου, όπως «Σκέψεις για την τελειότητα» (σ. 241 εξ.) ή ειδικά για την τέχνη της μαριονέτας, όπως «Για την αισθητική της μαριονέτας» (σ. 253 εξ.).

Η αυτοβιογραφική αφήγηση τελειώνει με ένα κεφάλαιο «Προτάσεις για τους όρους ενός λεξικού» (σ. 260 εξ.), κι επιτάσσονται ακόμα σε δύο παραρτήματα «Παραγωγές του Θεάτρου (1958-1998)» (σ. 275 εξ.) και «Οι περιοδικές του Μαριονέτατερν» (σ. 279 εξ.), και η ελληνική έκδοση προσφέρει ακόμα ένα επίμετρο: «Μικρό λεξικό ονομάτων και όρων» (σ. 283 εξ.). Η ανάγνωση είναι ευχάριστη, και ο τόμος συνοδεύεται από μια σειρά από φωτογραφίες, που δίνουν μια εντύπωση για την υψηλή αισθητική και εκφραστικότητα των μαριονετών.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΠΟΥΧΝΕΡ

STRATOS E. CONSTANTINIDIS (ED.)

Text & Presentation 2004, Jefferson, North Carolina / London Mc Farland & Company, Inc. Publishers 2005, σσ. VIII+244 (The Comparative Drama Conference Series), ISBN 0-7864-2205-X, ISSN 1054-724X.

Ο τόμος αυτός του περιοδικού, στο οποίο δημοσιεύονται συνήθως και ανακοινώσεις από την «Comparative Drama Conference», και τον οποίο επιμελήθηκε από το 1980 η Karlisa Hartigan (1980-1993), ο Bill Free (1993-1998) και η Hanna Roisman (1998-1999), και που εκδίδεται από το 2000 με την εκδοτική φροντίδα του Στράτου Κωνσταντινίδη και την υποστήριξη πολλών τμημάτων του Ohio State University, όπου οργανώνεται σήμερα το ετήσιο συνέδριο για τη σύγκριση του δράματος, περιέχει ανακοινώσεις από το 28ο συνέδριο, στο οποίο συμμετείχαν 35 χώρες και παρουσιάστηκαν 168 ανακοινώσεις σε 59 συνεδρίες που συζητήθηκαν από 200 συμμετέχοντες στο πρόγραμμα. Το «Preface» του έκδοτη (σ. 1 εξ.) περιγράφει τους κύριους θεματικούς άξονες του συνεδρίου. Τα 17 άρθρα του τόμου αρχίζουν με αρχαιοελληνικά θέματα: Angeline Chiu: «Caught in Time. Creusa, Iphigenia, and Resolving the Past in Euripides' *Ion* and *Iphigenia in Tauris*» (σ. 5 εξ.). Η σύγκριση των δυο αρχαίων κοριτσιών τεμηριώνεται ως εξής: «As a doublet, they demonstrate the power and problem of the past. From the beginning of their respective plays, they come to the stage already primed for disaster as the heiresses of violent family histories. Moreover, both as young girls suffer traumatic personal pasts which not only haunt them in the present, but actively propel present activities – to the point of nearly repeating those very traumas of kinslaying. Finally, Creusa and Iphigenia can only escape the vicious circularity of the past by a dramatic anagnorisis – a recognition – that brings a final resolution to divide troubled past from enlightened present» (σ. 5). Άλλη τραγωδία του Ευριπίδη αναλύει η Mary Frances Williams, «'Because you spoke abuse against the king'. *Parresia* and *Tyrannicide* in Euripides' *Medea*» (σ.